



# โครงการประวัติศาสตร์

## การเปลี่ยนแปลงทัศนการณ์ครุฑน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน

โรงเรียนบ้านสะอาง (ประชาสามัคคี)

สมาชิก

เด็กหญิงอดิศา บรรลวด

เด็กหญิงนฤมล สุกุลเอี่ยม

เด็กหญิงสุชาดา พิมูลชาติ

เด็กหญิงกัญญณัช อุ่มคำ

เด็กหญิงประกายดาว พงษ์พันธ์

ครูที่ปรึกษา

นายมนต์ชัย ทับบุญ

นางสาวอารียาจันทร์



โรงเรียนบ้านสะอาง (ประชาสามัคคี)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

## คำนำ

หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย “ครุ่่น้อย” หนึ่งในหัตถกรรมจักสานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของบ้านสะอาง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นตัวอย่างที่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และธรรมชาติในท้องถิ่น

โครงการประวัติศาสตร์เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุ่่น้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน” นี้จัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการทำความเข้าใจถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของหัตถกรรมครุ่่น้อยในแง่มุมทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงการปรับตัวของชุมชนในยุคปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่

การจัดทำโครงการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในเชิงประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนสร้างแรงบันดาลใจในการร่วมอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ในสังคมไทย

พวกเราหวังว่าโครงการนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และความสนใจในประวัติศาสตร์ รวมถึงการสืบสานหัตถกรรมพื้นบ้านให้คงอยู่คู่ชุมชนและสังคมไทยสืบไป

กลุ่ม ภูมิปัญญาครุ่่น้อยบ้านสะอาง

โรงเรียนบ้านสะอาง (ประชาสามัคคี)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓

ชื่อเรื่อง โครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุ๋นน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน  
 ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘  
 ชื่อผู้แต่ง เด็กหญิงอดิศา บรรณเลข เด็กหญิงกัญญณัฐ อุ่มคำ เด็กหญิงนฤมล สกุลเอี่ยม  
 เด็กหญิงประกายดาว พงษ์พันธ์ เด็กหญิงสุชาดา พิมูลชาติ  
 ครูที่ปรึกษา นายมนต์ชัย ทับบุญ นางสาวอารียา จันครา

#### บทคัดย่อ

โครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุ๋นน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน มีวัตถุประสงค์ ๑. ศึกษาประวัติความเป็นมาครุ๋นน้อยบ้านสะอาง อำเภอชุนธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ๒. ศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุ๋นน้อย" ๓. การศึกษางานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุ๋นน้อย โดยทำการศึกษาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ๕ ขั้นตอน มีพื้นที่ทำการศึกษา คือ กลุ่มครุ๋นน้อยบ้านสะอาง บ้านสะอาง กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ๕ คน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ๕ เล่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใบงานวิธีการทางประวัติศาสตร์ สมุดบันทึก โทรศัพท์มือถือ และทำการวิเคราะห์เนื้อหา

พบว่า

ประวัติความเป็นมากลุ่มครุ๋นน้อยบ้านสะอาง ด้วยครุ๋นน้อยบ้านสะอาง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นเครื่องจักสานขนาดเล็กที่พัฒนาจากครุ (ภาชนะตักน้ำ) ทำจากไม้ไผ่ และตกแต่งด้วยซี่ชั้นผสมกับน้ำมันยาง สร้างขึ้นครั้งแรกโดยนายบุญทิด ดวงจันทร์ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เพื่อลดการสิ้นเปลืองวัสดุและตอบโจทยความนิยมที่ลดลงของครุขนาดใหญ่ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๗นางสาวเอ็นดู ศรีแก้ว ก่อตั้งกลุ่มจักสานครุ๋นน้อย มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เล็กลง เช่น เข็มกลัด พวงกุญแจ และของตกแต่งอื่น ๆ ทำให้ทราบจุดเด่นและผลสำเร็จ ครุ๋นน้อยได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ และกลายเป็นสินค้า OTOP ที่มีจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา กลุ่มจักสานครุ๋นน้อยสร้างรายได้เฉลี่ย ๑๕,๐๐๐-๕๐,๐๐๐บาทต่อเดือน

ซึ่งเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้ ๑) จากปัจจัยทางวัฒนธรรม ที่ครุ๋นน้อยสะท้อนภูมิปัญญาชาวบ้านและความพยายามรักษามรดกทางวัฒนธรรม การปรับเปลี่ยนรูปแบบช่วยให้ครุ๋นน้อยสอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันและตลาด ๒) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ จากการพัฒนาให้ครุ๋นน้อยเป็นของที่ระลึกหรือของตกแต่งเพิ่มมูลค่าและตอบโจทยตลาดที่หลากหลาย สร้างรายได้แก่ชุมชนและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และ ๓) ปัจจัยทางสังคม ครุ๋นน้อยช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนช่วยสร้างความภาคภูมิใจและอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน

นอกจากนี้ อิทธิพลของงานหัตถกรรมไทยที่ส่งผลต่อหัตถกรรมจากสานครุ๋นน้อย ทำให้การออกแบบลวดลายและเทคนิคการจักสานแบบไทย เช่น การปรับสัดส่วนหรือการเลือกวัสดุดิบ มีส่วนช่วยพัฒนาครุ๋นน้อย การสร้างอัตลักษณ์สินค้าและการเปิดตลาดต่างประเทศยังเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับชุมชน

## สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๒. คำถามการศึกษา	๒
๓. วัตถุประสงค์การศึกษา	๒
๔. ขอบเขตการศึกษา	๓
๕. ประโยชน์ที่ได้รับ	๓
บทที่ ๒ เอกสารที่เกี่ยวข้อง	๔
๑. วิธีการทางประวัติศาสตร์	๔
๒. หัตถกรรมจักสาน	๘
๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๙
๔. วัฒนธรรม	๑๑
๕. ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานของไทย	๑๒
๖. กรอบแนวคิดในการศึกษา	๑๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการ	๑๕
๑. วัตถุประสงค์การศึกษา	๑๕
๒. ขอบเขตการศึกษา	๑๕
๓. วิธีการดำเนินงาน	๑๖
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๖
๕. การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๗
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๑๘
๑. ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาครุ๋นน้อยบ้านสะอาง อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ	๑๘
๒. ผลการศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุ๋นน้อย"	๒๒
๓. ผลการศึกษางานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุ๋นน้อย	๒๔
บทที่ ๕ สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล	๒๖
๑. สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล	๒๖
๒. ข้อเสนอแนะ	๒๖
บรรณานุกรม	๒๕
ภาคผนวก	๒๘
- รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	
- ภาพการดำเนินงาน	
-	

## บทที่ ๑

## บทนำ

## ๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งานจักสานไทยเป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนไทยในอดีต ซึ่งมีการนำวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ หวาย ไบลาน ไบจาก หรือใบตาล มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การจักสานไม่เพียงแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติของคนไทย แต่ยังสะท้อนถึงความละเอียดอ่อนในด้านศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละภูมิภาค ประเภทและลักษณะของงานจักสานไทย ๑) ประเภทของวัสดุที่ใช้ในงานจักสาน (๑) ไม้ไผ่ เป็นวัสดุที่นิยมใช้มากที่สุดในงานจักสาน เนื่องจากมีความยืดหยุ่น แข็งแรง และสามารถตัดหรือถักเป็นลวดลายต่าง ๆ ได้ง่าย (๒) หวาย นิยมใช้ในงานจักสานที่ต้องการความคงทน เช่น เฟอร์นิเจอร์ ตะกร้า และของตกแต่งบ้าน (๓) ไบลานและไบจาก ใช้ในงานจักสานประเภทที่ต้องการความละเอียด เช่น กระเป๋าถือ พัด และของใช้ขนาดเล็ก ๒) ลวดลายงานจักสานไทยลวดลายในงานจักสานไทยมีความหลากหลายและสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างลายที่พบได้บ่อย เช่น (๑) ลายสองเป็นการสานแบบพื้นฐาน โดยสานในแนวตั้งและแนวนอนสลับกัน (๒) ลายสาม เป็นการสานที่เพิ่มความซับซ้อน โดยใช้การไขว้เส้นสานในแนวเฉียง (๓) ลายดอกพิกุลเป็นลวดลายที่ต้องการความละเอียดและความชำนาญสูง (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ๒๕๖๕; วิชาวิจิตรศิลป์, ๒๕๖๔; สมปอง คำสอน, ๒๕๖๒)

และบ้านสะอาง หมู่ ๑๒ ตำบลห้วยเหนือ อำเภอชุนธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นแหล่งหัตถกรรมจักสานที่สำคัญแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเหนือ อำเภอชุนธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ละติจูดที่ ๑๔ องศา ๗๒ ลิปดา ลองติจูดที่ ๑๐๔ องศา ๒๑ ลิปดา ตั้งอยู่ติดหนองสะอาง ซึ่งมีกลุ่ม “ครุ๋นน้อย” (กลุ่มครุ๋นน้อย) บ้านสะอาง ได้ทำการสานครุ๋นน้อยที่มีพัฒนาการมาจากการสานตะกร้าหรือครุ๋นใหญ่ ซึ่ง ครุ๋นน้อย ถือว่า เป็นเครื่องจักสานที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลก เพราะมีขนาดเล็กมากเท่าเม็ดกระดุม เลื้อยเม็ดเล็ก เพราะผู้สานจะต้องเหลาไม้ ไผ่เท่ากับ เส้นผม หรือเท่ากับเส้นด้าย แล้วใช้ปลายนิ้วค่อย ๆ สอดให้เป็นรูปร่าง จากนั้นเติมแต่งให้เป็น ขาและส่วนที่เป็น “หู” แล้วนำไปชุบกับน้ำมันยาง และชันก็จะได้ ครุ๋นน้อยตามขนาดที่ต้องการปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบเป็นของตกแต่งบ้าน ของใช้ ของที่ระลึก เช่น พวงกุญแจ ดอกไม้ พวงผลไม้เข็มกลัดติดเสื้อ ฯลฯ การทำครุ๋นน้อยยังเป็นอาชีพเสริม ที่ทำรายได้สู่ครอบครัวให้ชาวบ้านสะอางได้เป็นอย่างดี (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเหนือ.ข้อมูลพื้นฐานตำบลห้วยเหนือ)

กลุ่มครุ๋นน้อยบ้านสะอาง นอกจากเป็นแหล่งหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงแล้ว ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น ของชุมชนบ้านสะอาง อำเภอชุนธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในอดีต อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อบทบาทและกระบวนการผลิตของครุ๋นน้อย ทำให้การศึกษาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อทำความเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมพื้นถิ่นกับการ

ปรับตัวเข้าสู่ยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังช่วยรักษาหัตถกรรมนี้ให้คงอยู่ ด้วยการศึกษาประวัติความเป็นมาและสืบทอดภูมิปัญญาครุฑน้อย

และด้วยความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ครุฑน้อยบ้านสะอาง นั้น จึงมีความสำคัญยิ่งในการทำการศึกษาด้านประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ การศึกษาประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาเหตุการณ์ในอดีต สามารถศึกษาได้ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาค้นคว้าหรือเรียบเรียงเหตุการณ์จากหลักฐานต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจเรื่องราวในอดีตได้อย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ ๑ การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา คือ การกำหนดหรือหัวข้อเรื่องที่สนใจต้องการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ ขั้นที่ ๒ การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน คือ ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษาจากหลักฐานประเภทต่างๆ ทั้งจากหลักฐานขั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบข้อมูลและหลักฐาน คือ การประเมินความ น่าเชื่อถือ และความถูกต้องของข้อมูลและหลักฐาน ขั้นที่ ๔ การสรุปความรู้ คือ การนำข้อมูลผ่านการตรวจสอบแล้ว มาทำการศึกษาเนื้อหา และสรุปข้อมูลที่รวบรวม ขั้นที่ ๕ การนำเสนอ คือ การนำเรื่องราวที่ได้มาเรียบเรียงเพื่อนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ (พลับพลึง คงชนะ, ๒๕๖๕; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๖๓)

จากความสำคัญดังกล่าว กลุ่มภูมิปัญญาครุฑน้อย นักเรียนโรงเรียนบ้านสะอาง (ประชาสามัคคี) จึงได้จัดทำโครงการการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุฑน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน เพื่อเป็นการเรียนรู้ถึงประวัติความเป็นมาของครุฑน้อย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของครุฑน้อยและอิทธิพลต่อจักสานไทยที่ส่งผลต่อครุฑน้อยด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง ๕ ขั้นตอน ในการลงพื้นที่ศึกษากลุ่มครุฑน้อยและบริเวณใกล้เคียง ณ บ้านสะอาง หมู่ ๑๒ ตำบลห้วยเหนือ อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในการสร้างความเข้าใจในประวัติและยุคสมัยที่เปลี่ยนผ่านในงานหัตถกรรมนี้

## ๒. คำถามการศึกษา

๑. ประวัติความเป็นมาครุฑน้อยบ้านสะอางเป็นอย่างไร
๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุฑน้อย" ได้แก่อะไร
๓. งานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุฑน้อย

## ๓. วัตถุประสงค์การศึกษา

๑. ศึกษาประวัติความเป็นมาครุฑน้อยบ้านสะอาง อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ
๒. ศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุฑน้อย"
๓. การศึกษางานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุฑน้อย

#### ๔. ขอบเขตการศึกษา

๑. **พื้นที่ทำการศึกษ** มีดังนี้ กลุ่มครุ๋นน้อยบ้านสะอาง บ้านสะอาง

๒. **กลุ่มเป้าหมาย** มีดังนี้ เป้าหมายเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน ๕ คน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ๕ เล่ม เป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่ ได้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จากโครงการประวัติศาสตร์

๓. **เนื้อหาที่ทำการศึกษ** ดังนี้ ๑) ประวัติความเป็นมาครุ๋นน้อยบ้านสะอาง ๒) ปัจจัยทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุ๋นน้อย" ๓) งานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุ๋นน้อย

๔. **ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินการ** คือ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๘ ณ โรงเรียนบ้านสะอาง (ประชาสามัคคี) และชุมชนบ้านสวน

#### ๕. ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจได้ข้อมูลของประวัติความเป็นมาครุ๋นน้อยบ้านสะอาง อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถทราบปัจจัยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุ๋นน้อย" ในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และอิทธิพลของจักสานไทยส่งผลต่อครุ๋นน้อยบ้านสะอาง

๒. ทำให้ผู้ศึกษามีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับครุ๋นน้อยในการพัฒนาต่อยอดในการเป็นมักคุเทศก์น้อยต่อไป

๓. ทำให้ครุมีสารสนเทศในการจัดทำสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับครุ๋นน้อยบ้านสะอาง

๔. ทำให้โรงเรียนมีการยกระดับองค์ความรู้และการใช้ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

๕. ทำให้ประชาชนชาวบ้าน ผู้ปกครอง ของชุมชนบ้านสะอางมีความภาคภูมิใจในองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนและภูมิใจในตัวบุตรหลานที่มีความสนใจครุ๋นน้อยมากยิ่งขึ้น

## บทที่ ๒ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

โครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุภัณฑ์ในช่วงเปลี่ยนผ่าน ทางคณะผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดดังนี้

๑. วิธีการทางประวัติศาสตร์
๒. หัตถกรรมจักสาน
๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
๔. วัฒนธรรม
๕. ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานของไทย
๖. กรอบแนวคิดในการศึกษา

### ๑. วิธีการทางประวัติศาสตร์

๑. วิธีการทางประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาเหตุการณ์ในอดีต สามารถศึกษาได้ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาค้นคว้าหรือเรียบเรียงเหตุการณ์จากหลักฐานต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจเรื่องราวในอดีตได้อย่างชัดเจน (มนต์ชัย ทับบุญ, ๒๕๖๖; พลัฒ์พลิง คงชนะ, ๒๕๖๕; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๖๓)

๑.๑ การศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์  
การศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้



**ขั้นที่ ๑ การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา** คือ การกำหนดหรือหัวข้อเรื่องที่สนใจต้องการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ เช่น

- ความเป็นมาของจังหวัดเชียงใหม่
- เครื่องแต่งกายของคนในสมัยรัตนโกสินทร์
- วันสำคัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ความเป็นมาของธงชาติไทย

**ขั้นที่ ๒ การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน** คือ เมื่อกำหนดคำถามหรือหัวข้อที่จะศึกษาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษาจากหลักฐานประเภทต่างๆ ทั้งจากหลักฐานชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

**ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบข้อมูลและหลักฐาน** คือ การประเมินความ น่าเชื่อถือ และความถูกต้องของข้อมูลและหลักฐานที่รวบรวมได้ว่า มีความน่าเชื่อถือ หรือไม่ เช่น หนังสือที่นำมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาประวัติศาสตร์ เป็นหลักฐาน ประเภทใด หลักฐานที่ได้มานั้นขัดแย้งกับข้อเท็จจริงหรือขัดแย้งกันเองหรือไม่ ใครเป็นผู้เขียน มีความรู้ในเรื่องนั้นหรือไม่ ผู้เขียนมีความเป็นกลางหรือนำ ความคิดเห็นของตนเองมาเขียน มีแหล่งอ้างอิงข้อมูลหรือไม่ เป็นต้น

**ขั้นที่ ๔ การสรุปความรู้** คือ การนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว มาทำการศึกษาเนื้อหา และสรุปข้อมูลที่รวบรวมได้ เช่น

- เนื้อหานั้นมีเรื่องราวความเป็นมาหรือเหตุการณ์ อย่างไร
- มีบุคคลใดบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- มีปัจจัยใดที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว
- เหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดผลอย่างไร

จากนั้นนำความรู้ที่ได้มาสรุปเป็นเรื่องราว โดยการเรียงลำดับเหตุการณ์ ตามช่วงเวลาก่อนหลัง หรือตามประเด็นหัวข้อเรื่อง

**ขั้นที่ ๕ การนำเสนอ** คือ การนำเรื่องราวที่ได้มาเรียบเรียงเพื่อนำเสนอ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเขียนเรียงความ การเล่าเรื่อง การจัดนิทรรศการ เป็นต้น โดยนำเสนอความคิดเห็นอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีหลักฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และนำเสนอด้วยความเป็นกลาง

### ๑.๒ การศึกษาประวัติศาสตร์ในชุมชนบ้านสะอาง-บ้านสนวนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

ท้องถิ่นแต่ละแห่งล้วนมีประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น ประวัติการตั้งถิ่นฐานของคนในท้องถิ่น เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น บุคคลสำคัญที่ทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เป็นต้น การศึกษาเรื่องราวในท้องถิ่นมีประโยชน์ คือ ทำให้คนในท้องถิ่นรู้จักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งเข้าใจคนและสังคมในท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น (มนต์ชัย ทับบุญ, ๒๕๖๖)

**ตัวอย่าง** การศึกษาเรื่องความเป็นมาของบ้านสะอางโดยใช้วิธีการประวัติศาสตร์

๑. การกำหนดหัวข้อ บ้านสะอางมีความเป็นมาอย่างไร สร้างเมื่อใด ใครเป็นผู้สร้าง  
นักเรียนสามารถทำการวิเคราะห์หัวข้อออก เป็นหัวข้อย่อยๆ เพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ตาม  
ตัวอย่างภาพข้างล่างดังนี้

หัวข้อหลัก	หัวข้อรอง
บ้านสะอางมีความเป็นมา อย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> <li>- หลักฐานทางประวัติศาสตร์</li> <li>- ความเป็นมา</li> <li>- ปีที่สร้าง</li> <li>- ผู้สร้าง</li> <li>- สร้างที่ไหน</li> <li>- เหตุการณ์สำคัญ</li> <li>- สาเหตุในการก่อสร้าง</li> </ul>

๒. การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่

๑. หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร

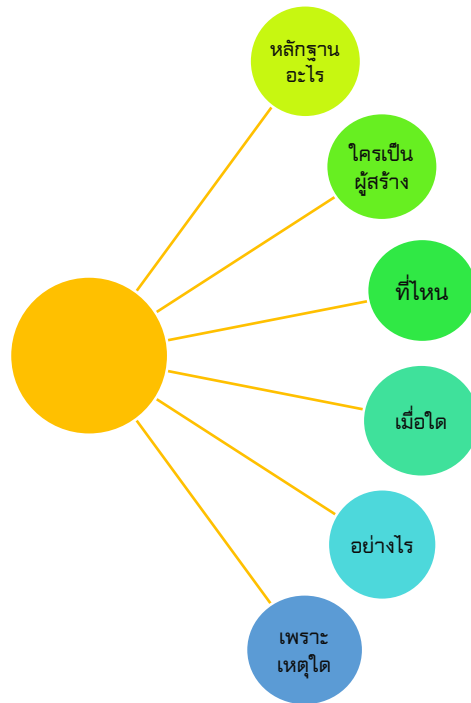
- รายงานเกี่ยวกับการก่อตั้งบ้านสะอางของกระทรวงมหาดไทย
- รายงานประจำปีของผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน หรือองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเหนือ
- บันทึกผู้ใหญ่บ้าน ทำเนียบผู้ใหญ่บ้าน บันทึกการประชุมต่างๆ

๒. หลักฐานไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

- ป้ายหมู่บ้าน และป้ายสถานที่สำคัญๆ
- สถานที่สำคัญในหมู่บ้าน เช่น ที่ทำการหมู่บ้าน วัดสะอางโพธิญาณ หนองสะอาง  
กลุ่มจักสานครุฑน้อย
- ภาพถ่ายสมัยก่อนเกี่ยวกับบ้านสะอางในด้านต่างๆ

๓. การตรวจสอบข้อมูลและหลักฐาน

โดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ทำกรหมู่บ้าน บ้านสะอาง ตำบลห้วยเหนือ



นักเรียนศึกษาหลักฐานชั้นอื่น ๆ ที่รวบรวมได้ โดยวิธีตั้งตัวอย่าง จากนั้นจึงเริ่มตรวจสอบ เช่น ผู้เขียนมีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน มากน้อยเพียงใด ข้อมูลที่เขียนมีความน่าเชื่อถือเพียงใด เป็นต้น

#### ๔. การสรุปความรู้

เมื่อได้ข้อมูลจากหลักฐานต่างๆ แล้วให้นักเรียนศึกษาข้อมูลดังกล่าว แล้วสรุปเป็นความรู้ดังต่อไปนี้



## ๕. การนำเสนอข้อมูล

เมื่อจัดลำดับข้อมูลแล้ว ให้นักเรียนนำเสนอเรื่องราว เช่น การเขียนเรียงความ จัดนิทรรศการ โดยให้มีสาระตอนหนึ่งเป็นการตอบหัวข้อที่กำหนดไว้

## ๒. หัตถกรรมจักสาน

งานจักสานไทยเป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนไทยในอดีต ซึ่งมีการนำวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ หวาย ใบลาน ใบจาก หรือใบตาล มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การจักสานไม่เพียงแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติของคนไทย แต่ยังสะท้อนถึงความละเอียดอ่อนในด้านศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละภูมิภาค (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ๒๕๖๕; วิกิพีเดีย, ๒๕๖๔; สมปอง คำสอน, ๒๕๖๒)

### ๑. ประเภทและลักษณะของงานจักสานไทย

#### ๑.๑ ประเภทของวัสดุที่ใช้ในงานจักสาน

- ไม้ไผ่: เป็นวัสดุที่นิยมใช้มากที่สุดในงานจักสาน เนื่องจากมีความยืดหยุ่น แข็งแรง และสามารถดัดหรือถักเป็นลวดลายต่าง ๆ ได้ง่าย
- หวาย: นิยมใช้ในงานจักสานที่ต้องการความคงทน เช่น เพอร์นิเจอร์ ตะกร้า และของตกแต่งบ้าน
- ใบลานและใบจาก: ใช้ในงานจักสานประเภทที่ต้องการความละเอียด เช่น กระเป๋าถือ พัด และของใช้ขนาดเล็ก

#### ๑.๒ ลวดลายงานจักสานไทย

ลวดลายในงานจักสานไทยมีความหลากหลายและสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างลายที่พบได้บ่อย เช่น

- ลายสอง: การสานแบบพื้นฐาน โดยสานในแนวตั้งและแนวนอนสลับกัน
- ลายสาม: การสานที่เพิ่มความซับซ้อน โดยใช้การไขว้เส้นสานในแนวเฉียง
- ลายดอกพิกุล: ลวดลายที่ต้องการความละเอียดและความชำนาญสูง

#### ๑.๓ ผลิตภัณฑ์จากงานจักสาน

- ของใช้ในครัวเรือน: เช่น กระบุง กระจาด เสื่อ ตะกร้า
- ของตกแต่งบ้าน: เช่น โคมไฟ กระจ่างต้นไม้
- ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย: เช่น กระเป๋าถือ หมวก กล่องเก็บของ

### ๒. ความสำคัญของงานจักสานไทย

**๒.๑ ด้านเศรษฐกิจ** งานจักสานไทยเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท การพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เช่น การเพิ่มลวดลายใหม่ ๆ หรือการออกแบบร่วมสมัย ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า

**๒.๒ ด้านวัฒนธรรม** งานจักสานสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ลวดลายและเทคนิคการจักสานยังสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาค

**๒.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม** การใช้วัสดุธรรมชาติในงานจักสานช่วยลดการพึ่งพาวัสดุสังเคราะห์ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

### ๓. ความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา

ในปัจจุบัน งานจักสานไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและค่านิยมในสินค้าอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม มีการพัฒนาเพื่อปรับตัว เช่น

- การนำงานจักสานไปออกแบบในรูปแบบร่วมสมัยเพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยว
- การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้า

### ๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึงความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ของชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมเฉพาะถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผลผลิตที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนที่สืบทอดต่อกันมา เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ๒๕๖๕; สมปอง คำสอน, ๒๕๖๒)

#### ๑. องค์ประกอบของภูมิปัญญาท้องถิ่น

##### ๑.๑ ความรู้ (Knowledge)

ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในแต่ละท้องถิ่น เช่น ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การประมง การจักสาน การแพทย์แผนโบราณ และการดูแลสิ่งแวดล้อม

##### ๑.๒ ทักษะ (Skill)

ทักษะที่ถูกพัฒนาผ่านประสบการณ์ เช่น การทำเครื่องจักสาน การทอผ้า การก่อสร้างที่อยู่อาศัยแบบพื้นบ้าน และการทำอาหารท้องถิ่น

##### ๑.๓ ความเชื่อและค่านิยม (Belief and Values)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมักมีรากฐานจากความเชื่อ ศาสนา และประเพณี เช่น ความเชื่อเรื่องภูตผีในชุมชนชนบทที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

##### ๑.๔ การถ่ายทอด (Transmission)

การถ่ายทอดความรู้และทักษะจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การเรียนการสอนในโรงเรียน และไม่เป็นทางการ เช่น การฝึกฝนในครอบครัวหรือชุมชน

#### ๒. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

##### ๒.๑ ด้านวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวแทนของอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น ลวดลายการทอผ้าที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคสะท้อนถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

## ๒.๒ ด้านเศรษฐกิจ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น การผลิตสินค้า OTOP งานหัตถกรรม หรืออาหารพื้นเมืองที่ได้รับความนิยมในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

## ๒.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการน้ำในชุมชน การทำเกษตรกรรมแบบพึ่งพาธรรมชาติ และการอนุรักษ์ป่าไม้

## ๒.๔ ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากเป็นแนวทางที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

## ๓. ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเทศไทย

### ๓.๑ การทอผ้าไหมของชาวอีสาน

การทอผ้าไหมแพรวาในจังหวัดกาฬสินธุ์ ถือเป็นภูมิปัญญาที่แสดงถึงความประณีตและความเชี่ยวชาญของช่างทอในท้องถิ่น

### ๓.๒ การปลูกข้าวแบบขั้นบันไดของชาวเขาในภาคเหนือ

เป็นการจัดการพื้นที่เพาะปลูกที่เหมาะสมกับภูมิประเทศและช่วยลดการพังทลายของดิน

### ๓.๓ การทำเครื่องจักสานในภาคกลาง

เช่น การจักสานตะกร้าและกระบุงข้าวจากไม้ไผ่

### ๓.๔ แพทย์แผนไทย

การใช้สมุนไพรท้องถิ่นในการรักษาโรค เช่น การต้มสมุนไพรเพื่อรักษาอาการหวัด

## ๔. การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

### ๔.๑ การจัดเก็บและบันทึกข้อมูล

การจัดทำเอกสารหรือฐานข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเก็บรักษาและเผยแพร่ให้คนรุ่นหลัง

### ๔.๒ การส่งเสริมผ่านการศึกษา

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบรรจุในหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้เยาวชนเรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญา

### ๔.๓ การสนับสนุนจากภาครัฐ

การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

### ๔.๔ การต่อยอดสู่เชิงพาณิชย์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ตอบโจทย์ตลาดสมัยใหม่ เช่น การออกแบบร่วมสมัย การสร้างแบรนด์ และการตลาดออนไลน์

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทรัพยากรสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จะช่วยให้ภูมิปัญญาเหล่านี้คงอยู่ต่อไปในอนาคต

#### ๔. วัฒนธรรม

วัฒนธรรม (Culture) คือ แบบแผนพฤติกรรม ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ ภาษา และความรู้ต่าง ๆ ที่มนุษย์ในสังคมสร้างขึ้นและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของสังคมและเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตร่วมกัน (สมพร ชัยกิตติคุณ, 2561)

##### ๑. องค์ประกอบของวัฒนธรรม

###### ๑.๑ ความเชื่อ (Beliefs)

ความเชื่อในแต่ละสังคมมักมีรากฐานมาจากศาสนา จารีต หรือประสบการณ์ในอดีต เช่น ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายของคนไทยในสมัยโบราณ

###### ๑.๒ ค่านิยม (Values)

ค่านิยมคือหลักการหรือแนวคิดที่สังคมยึดถือ เช่น ความเคารพผู้ใหญ่ การให้ความสำคัญกับครอบครัว

###### ๑.๓ ขนบธรรมเนียมและประเพณี (Customs and Traditions)

ขนบธรรมเนียมและประเพณีสะท้อนถึงวิถีชีวิต เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง หรือการจัดงานแต่งงานแบบไทย

###### ๑.๔ ศิลปะและวรรณกรรม (Arts and Literature)

ศิลปะและวรรณกรรมเป็นสื่อที่สะท้อนวัฒนธรรมของสังคม เช่น งานจิตรกรรมไทย งานดนตรีไทย และวรรณคดีไทย

###### ๑.๕ ภาษา (Language)

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและการถ่ายทอดวัฒนธรรม เช่น ภาษาไทย ภาษาอีสาน หรือภาษาเหนือ

##### ๒. ประเภทของวัฒนธรรม

###### ๒.๑ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) เป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ เสื้อผ้า

อาคารบ้านเรือน

###### ๒.๒ วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Culture) เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความเชื่อ

ระบบคุณค่า ศาสนา

### ๓. ความสำคัญของวัฒนธรรม

#### ๓.๑ เป็นรากฐานของสังคม

วัฒนธรรมช่วยกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมและสร้างความสามัคคี

#### ๓.๒ ส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติ

วัฒนธรรมสะท้อนถึงเอกลักษณ์และความเป็นตัวตนของสังคม เช่น โขน ดนตรีไทย หรืออาหารไทย

#### ๓.๓ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม

ขนบธรรมเนียมและประเพณีช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน เช่น การช่วยเหลือกันในงานบุญหรือประเพณีต่าง ๆ

#### ๓.๔ ช่วยในการปรับตัวของสังคม

วัฒนธรรมเป็นกลไกที่ช่วยให้สังคมสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลง เช่น การผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมร่วมสมัย

### ๔. ความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยต่าง ๆ เช่น

#### ๔.๑ การพัฒนาทางเทคโนโลยี

เทคโนโลยีช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว เช่น วัฒนธรรมการบริโภคที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก

#### ๔.๒ โลกาภิวัตน์

กระบวนการโลกาภิวัตน์ทำให้วัฒนธรรมแต่ละประเทศมีการผสมผสานและแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น

#### ๔.๓ การศึกษา

การศึกษาทำให้เกิดการเรียนรู้และการตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม

### ๕. การอนุรักษ์วัฒนธรรม

๕.๑ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรม เช่น งานแสดงศิลปะและงานประเพณี

๕.๒ การบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลวัฒนธรรมในรูปแบบเอกสารหรือสื่อดิจิทัล

๕.๓ การส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

๕.๔ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรม

## ๕. ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานของไทย

การจักสานเป็นหนึ่งในหัตถกรรมที่มีความเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สร้างสรรค์ขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ หวาย และใบลาน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในชีวิตประจำวันของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการทำภาชนะ เครื่องมือ หรือเครื่องใช้ในครัวเรือน

## ๑. ประวัติความเป็นมาของจักสานไทย

### ๑.๑ ยุคแรกเริ่ม (ก่อนประวัติศาสตร์)

การจักสานในประเทศไทยมีต้นกำเนิดมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ชิ้นส่วนจักสานที่พบในแหล่งโบราณคดีบางแห่ง เช่น บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี บ่งบอกว่าคนไทยในยุคแรกเริ่มมีการใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น หวายและไม้ไผ่ ในการสร้างสรรค์สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับดำรงชีวิต เช่น กระจับปี่ ตะกร้า และเสื่อ (สมบัติ พลายน้อย, ๒๕๕๙)

### ๑.๒ ยุคอาณาจักรสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๗๕๑-๑๙๕๑) การจักสานเริ่มมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากเป็นยุคที่ศิลปะและวัฒนธรรมเจริญรุ่งเรือง หลักฐานที่สำคัญ เช่น ลวดลายบนเสื่อและภาชนะจักสานที่ปรากฏในเอกสารโบราณ รวมถึงเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา

### ๑.๓ ยุคอาณาจักรอยุธยา

สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐) เป็นยุคที่การค้าขายระหว่างประเทศเริ่มมีบทบาทสำคัญ งานจักสานได้รับการพัฒนาเพื่อใช้ในราชสำนัก เช่น การทำเครื่องจักสานที่มีลวดลายละเอียดสำหรับใส่ของถวายวัด รวมถึงการส่งออกผลิตภัณฑ์จักสานไปยังต่างประเทศ

### ๑.๔ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในยุคนี้ การจักสานเริ่มพัฒนาไปสู่การประดับตกแต่งที่เน้นความสวยงาม เช่น การจักสานลวดลายดอกพิกุลบนกล่องใส่ของใช้ส่วนพระองค์ในราชสำนัก และมีการแพร่ขยายภูมิปัญญาออกสู่ประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ

### ๑.๕ ปัจจุบัน

งานจักสานไทยยังคงได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การสนับสนุนของทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะโครงการ OTOP ที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์จักสานสามารถสร้างรายได้และชื่อเสียงในตลาดสากล เช่น ตะกร้าหวายจากภาคใต้ หรือเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ในภาคเหนือ

## ๒. ลักษณะเด่นของจักสานไทย

๒.๑ วัสดุที่ใช้ ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ หวาย ไบลาน และกก

๒.๒ ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ ลวดลายจักสานไทยมีความละเอียดประณีต เช่น ลายขัด ลายสองลายลูกแก้ว และลายดอกพิกุล

### ๓. การใช้ประโยชน์

จักสานไทยมีทั้งการใช้งานในชีวิตประจำวัน เช่น ตะกร้า กระจับปี่ เสื่อ และการใช้งานที่เกี่ยวข้องกับประเพณี เช่น เครื่องจักสานสำหรับพิธีกรรมทางศาสนา

## ๔. ความสำคัญของจักสานไทย

๔.๑ ด้านเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์จักสานไทยสร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นและยังสามารถส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ

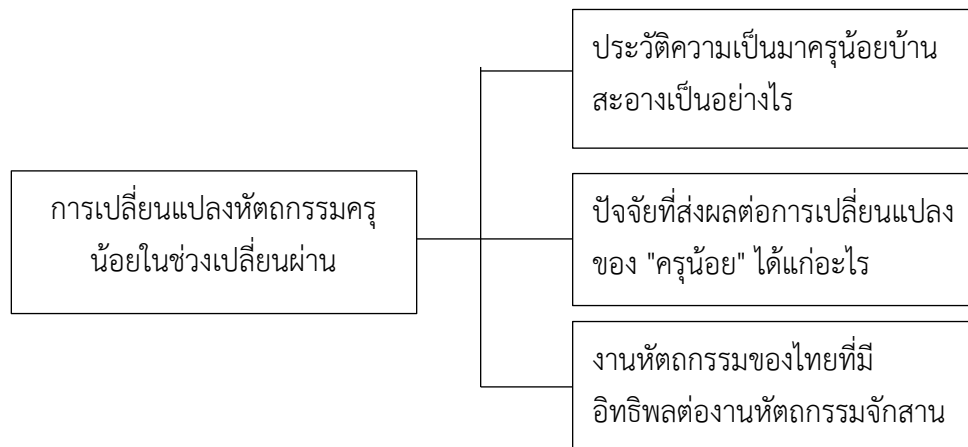
๔.๒ ด้านวัฒนธรรม จักสานไทยสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน

**๔.๓ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม** การใช้วัสดุธรรมชาติในงานจักสานช่วยลดการใช้พลาสติกและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จักสานไทยเป็นมรดกภูมิปัญญาที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความคิดสร้างสรรค์ และการปรับตัวของคนไทย ในแต่ละยุคสมัย การอนุรักษ์และพัฒนางานจักสานอย่างยั่งยืนจะช่วยรักษาคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของงานหัตถกรรมไทยในเวทีโลกต่อไป

## ๖. กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรม วิธีการทางประวัติศาสตร์ หัตถกรรมจักสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานของไทย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการทำโครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุภัณฑ์ในช่วงเปลี่ยนผ่าน



## บทที่ ๓ วิธีการดำเนินงาน

โครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุ๋นน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน ทางคณะผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

๑. วัตถุประสงค์การศึกษา
๒. ขอบเขตการศึกษา
๓. วิธีการดำเนินงาน
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

### ๑. วัตถุประสงค์การศึกษา

๑. ประวัติความเป็นมาครุ๋นน้อยบ้านสะอานเป็นอย่างไร
๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุ๋นน้อย" ได้แก่อะไร
๓. งานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุ๋นน้อย

### ๒. ขอบเขตการศึกษา

๑. **พื้นที่ทำการศึกษา** มีดังนี้ กลุ่มครุ๋นน้อยบ้านสะอาน บ้านสะอาน บ้านสนวน
๒. **กลุ่มเป้าหมาย** มีดังนี้ เป้าหมายเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน ๕ คน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ๕ เล่ม เป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่ ได้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จากโครงการประวัติศาสตร์
๓. **เนื้อหาที่ทำการศึกษา** ดังนี้ ๑) ประวัติความเป็นมาครุ๋นน้อยบ้านสะอาน ๒) ปัจจัยทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุ๋นน้อย" ๓) งานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุ๋นน้อย
๔. **ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินการ** คือ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๗ ณ โรงเรียนบ้านสะอาน (ประชาสามัคคี) และชุมชนบ้านสนวน

### ๓. วิธีการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินงานในการดำเนินงานโครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุ๋นน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ๕ ขั้นตอนดังนี้

#### ขั้นที่ ๑ การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา

๑. ผู้ศึกษาได้ร่วมกลุ่มภูมิปัญญาครุ๋นน้อยบ้านสะอาน
๒. ร่วมกันกำหนดหัวข้อที่จะศึกษาร่วมกัน
๓. ร่วมกันตั้งคำถามเกี่ยวกับหัวข้อที่จะศึกษาหรือหัวข้อโครงการประวัติศาสตร์

## ขั้นที่ ๒ การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน

๑. ผู้ศึกษาร่วมกันวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา วิธีการดำเนินงาน หลักฐานที่จะนำมาศึกษา กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ใบงาน สมุด ปากกา โทรศัพท์ สมาร์ทโฟน

๒. เตรียมความพร้อมในการลงพื้นที่ คือ กลุ่มคนน้อยบ้านสะอาดและบริเวณใกล้เคียง

๓. ลงพื้นที่ศึกษาตามหัวข้อที่กำหนด ด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึก ถ่ายภาพปรากฏการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งถ่ายภาพหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์

๔. ทำการรวบรวมหลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรจำนวน ๕ เล่ม เพื่อทำการศึกษาเพิ่มเติม

## ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบข้อมูลและหลักฐาน

๑. ผู้ศึกษาร่วมกันตรวจสอบประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และการให้คำสัมภาษณ์ถึงประเภทหลักฐานทางประวัติศาสตร์

๒. ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และผู้ให้การสัมภาษณ์ ถึงความน่าเชื่อถือของหลักฐาน บุคคล

## ขั้นที่ ๔ การสรุปความรู้

๑. ผู้ศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ทำการตรวจสอบแล้วว่าเนื้อหาสาระใด มีความสัมพันธ์กัน

๒. สังเคราะห์ เรียบเรียงเนื้อหาสาระเป็นเส้นเวลา (Timeline) และเป็นความเรียงตามหัวข้อที่ทำการศึกษา

## ขั้นที่ ๕ การนำเสนอ

๑. ผู้ศึกษาร่วมกันเรียบเรียงสรุปเนื้อหาเป็นความเรียงและทำการอภิปรายผลการศึกษา

๒. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบรายงาน การนำเสนอประเภทปากเปล่า (Oral Presentation)

## ๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติคนน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ใบงานวิธีการทางประวัติศาสตร์

๒. สมุดบันทึก

๓. โทรศัพท์สมาร์ทโฟน

๔. ปากกา

## ๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

โครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุฑน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากเนื้อหาสาระในใบงานวิธีการทางประวัติศาสตร์ สมุดบันทึก โทรศัพท์สมาร์ทโฟน เอกสารที่ศึกษาเพิ่มเติม และจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ จากนั้นทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์และข้อมูลที่ได้ และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียงเนื้อหาสาระ

## บทที่ ๔ ผลการศึกษา

โครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุ๋นน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน ทางคณะผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์และมีผลการศึกษาตามรายละเอียดดังนี้

๑. ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาครุ๋นน้อยบ้านสะอาง อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ
๒. ผลการศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุ๋นน้อย"
๓. ผลการศึกษางานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุ๋นน้อย

### ๑. ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาครุ๋นน้อยบ้านสะอาง อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ

#### ๑. ประวัติความเป็นมาของครุ๋นน้อย

ครุ๋นน้อยบ้านสะอางศรีสะเกษ หรือ Kru Noi, Ban Sa-ang Si Sa Ket คือ เครื่องจักสานขนาดเล็ก จำลองรูปทรงมาจากครุ (ภาชนะตักน้ำ) ผลิตจากไม้ไผ่นำมาจักตอกให้มีขนาดเล็กพิเศษ แล้วลงซี่ซี่ผสมกับน้ำมันยาง (ภาคกลางเรียกว่า "ชัน") เรียบเสมอกันทั้งเส้นแล้วสานขึ้นรูปด้วยมือตามกรรมวิธีและภูมิปัญญาของชาวบ้านสะอาง รวมถึงผลิตภัณฑ์จากครุ๋นน้อยที่พัฒนา รูปแบบ เช่น ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก เป็นต้น ผลิตในพื้นที่อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ (เอ็นดู ศรีแก้ว, วารี ทองเปลว, รวน พงพันธ์ และขวัญใจ ทองศรีเมือง, สัมภาษณ์ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๘; บุญเลิศ มรกต, กฤตกร กล่อมจิตร, ๒๕๔๔)

ประมาณปี พ.ศ.๒๔๙๔ นายบุญทิต ดวงจันทร์ ประชาชนชาวบ้านสะอาง หมู่ที่ ๑๒ ตำบลห้วยเหนือ อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นคนแรกที่ดัดแปลงการสานขนาดของครุจากขนาดใหญ่ให้เล็กลง เนื่องจากครุขนาดใหญ่สิ้นเปลืองวัสดุบางอย่างเช่น น้ำมันยาง ชัน แพงขึ้นและความนิยมลดลง ชาวบ้านเริ่มหันไปใช้ ครุสังกะสี ซึ่งคงทนกว่าแทน และครุ๋นน้อยที่นายบุญทิตดวงจันทร์ สานเป็นที่สนใจของท้องตลาดจึงมีชาวบ้านทำตามสืบมา

เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๗ นางสาวเอ็นดู ศรีแก้ว อยู่บ้านเลขที่ ๓๐ บ้านสะอาง หมู่ที่ ๑๒ ตำบลห้วยเหนือ อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้รวบรวมสมาชิกจำนวน ๑๐ คน จัดตั้งกลุ่มจักสานครุ๋นน้อยขึ้น ครุ๋นน้อยได้ถูกพัฒนาขนาดให้เล็กลงเรื่อย ๆ จนมีขนาดเท่ากระดุมเม็ดเล็ก ซึ่งสันนิษฐานว่าเล็กที่สุดในโลก นำไปวางจำหน่ายตามท้องตลาด และมีการดัดแปลงครุ๋นน้อยทำเป็นของที่ระลึก ของขวัญ เครื่องประดับต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องตลาดมากมาย



ภาพ นางสาวเอ็นดู ศรีแก้ว ประธานกลุ่มครุ๋นน้อย  
ออกบูทแสดงสินค้า

และเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๗ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้ประกาศทรัพย์สินทางปัญญา เรื่องการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ครุ๋นน้อยบ้านสะอางศรีสะเกษ ทะเบียนเลขที่ สช ๖๖๑๐๐๒๑๔ ซึ่งมีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๕ โดยมีจังหวัดศรีสะเกษเป็นผู้ยื่นคำขอ



ภาพที่ตั้งกลุ่มครุ๋นน้อย



ภาพสมาชิกกลุ่มครุ๋นน้อย

จำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ ครุ๋นน้อยได้สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนบ้านสะอาง จังหวัดศรีสะเกษ และเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของดีศรีสะเกษ มีสื่อโทรทัศน์มาถ่ายทำเป็นสารคดีเผยแพร่หลายช่อง ปัจจุบันกลุ่มจักสานครุ๋นน้อย มีที่ทำกรกลุ่มอยู่ที่บ้านเลขที่ ๓๐ บ้านสะอาง หมู่ที่ ๑๒ ตำบลห้วยเหนือ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ ๕๐ กิโลเมตร ห่างจากอำเภออุทุมพรพิสัย ๓.๕ กิโลเมตร มีสมาชิกทั้งหมด ๕๒ คน มีคณะกรรมการดำเนินการดังนี้

## ๒. คณะกรรมการบริหารกลุ่มจักสานครุ๋นน้อย

- ๑) นางสาวเอ็นดู ศรีแก้ว ประธานกรรมการ
- ๒) นางเพ็ญ บัวจันทร์ รองประธาน
- ๓) นายแฉล้ม ทองศรีเมือง กรรมการ
- ๔) นางสาวรวย บรรณชาติ กรรมการ
- ๕) นายชูศักดิ์ บรรณชาติ กรรมการ
- ๖) นางนีก ศิริมาศ กรรมการ
- ๗) นางอุตม นคร กรรมการ
- ๘) นายวิรัตน์ ทองศรีเมือง กรรมการ
- ๙) นายเขื่อน สะดาชัย กรรมการ

## ๓. ผลิตภัณฑ์และราคาจำหน่าย

- ๑) เข็มกลัด ซ่อละ ๑๐-๖๕ บาท
- ๒) พวงกุญแจ พวงละ ๘-๑๐ บาท

- ๓) ต่างหู คู่ละ ๒๐-๔๕ บาท
- ๔) พวงองุ่น ชุดละ ๑๘๐-๑,๕๐๐ บาท
- ๕) ดอกกุหลาบ ๑๘๐-๑,๕๐๐ บาท
- ๖) ดอกทานตะวัน ๑๘๐-๑,๕๐๐ บาท



ภาพต่างหูครุ๋นน้อย



ภาพกลุ่มครุ๋นน้อยกำลังจักสาน

#### ๔. แหล่งทุนสนับสนุนกลุ่ม

- ๑) กองทุนเพื่อสังคม (SIF) ๑๗๐,๐๐๐ บาท
- ๒) พัฒนาชุมชน ๖๐,๐๐๐ บาท
- ๓) พาณิชย์จังหวัด ๓๐,๐๐๐ บาท

เงินทุนนำมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มเช่น น้ำมันยาง, ชัน เงินที่เหลือจากซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้สมาชิกกู้ยืม กลุ่มคิดดอกเบี้ยร้อยละ ๑ บาทเดือน กู้รายละ ๒,๐๐๐-๕,๐๐๐ บาท

#### ๕. แหล่งจำหน่าย

๑) ภายในจังหวัด ร้านจักกรีน ร้านเพิ่มทรัพย์ อำเภอกันทรลักษ์ ร้านค้าชุมชนของกลุ่มแม่บ้าน อำเภอยักษ์ทับทัน ร้านประเสริฐสมัย ร้านเจษฎา ร้านสย.

- ๒) ต่างจังหวัด อุบลราชธานี ร้านบัวขาว
- ๓) กรุงเทพฯ เซ็นทรัลทุกสาขา
- ๔) ต่างประเทศ ญี่ปุ่น, สหรัฐอเมริกา

#### ๖. จำนวนสินค้าส่งออก/รายได้

- ๑) ลูกค้าประจำในท้องถิ่น เดือนละ ๘๐๐-๑,๐๐๐ ชิ้น เป็นเงิน ๔,๐๐๐-๕,๐๐๐ บาท
- ๒) ลูกค้าต่างประเทศ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา เดือนละ ๙,๐๐๐ ชิ้น (ญี่ปุ่น ๖,๐๐๐ ชิ้น สหรัฐฯ ๓,๐๐๐ ชิ้น) เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท

ช่วงฤดูทำนา และเก็บเกี่ยว ส่งได้ประมาณเดือนละ ๒,๐๐๐ ขึ้น ช่วงหลังฤดูทำนาและเก็บเกี่ยวส่งได้ประมาณเดือนละ ๙,๐๐๐ ขึ้น รายได้โดยเฉลี่ยของกลุ่ม ๑๕,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท/เดือนรายได้สมาชิกโดยเฉลี่ย ๑๐,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ บาท/ปี

### ๗. หลักฐานทางประวัติศาสตร์

๑) หลักฐานชั้นต้น (ปฐมภูมิ) ทางประวัติศาสตร์ ของประวัติความเป็นมาของกลุ่มครุภัณฑ์บ้านสะอาง

ตาราง แสดงหลักฐานชั้นต้น (ปฐมภูมิ) ทางประวัติศาสตร์ ของประวัติความเป็นมาของกลุ่มครุภัณฑ์บ้านสะอาง

ที่	ชื่อหลักฐาน	ความน่าเชื่อถือ	สถานที่พบ
๑	ครุภัณฑ์ ได้แก่ ต่างหูครุภัณฑ์ พวงกุญแจครุภัณฑ์ ของฝากครุภัณฑ์	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ทำตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่ปัจจุบันยังมีการสานอยู่	กลุ่มครุภัณฑ์
๒	เครื่องจักสานอื่นๆ ได้แก่ ครุใหญ่ ตะกร้า มอญ กระด้าง	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ทำตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่ปัจจุบันยังมีการสานอยู่	กลุ่มครุภัณฑ์
๓	เครื่องจักสานผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ ได้แก่ กระเป๋า ต่างหูครุภัณฑ์	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ทำตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่ปัจจุบันยังมีการสานอยู่	กลุ่มครุภัณฑ์
๔	ป้ายไวณิลประวัติความเป็นมา	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัยที่มีการบอกเล่าจากอดีตถึงปัจจุบัน	กลุ่มครุภัณฑ์
๕	เกียรติบัตรและรางวัลต่าง ๆ	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัย	กลุ่มครุภัณฑ์
๖	สมุดบันทึกกลุ่มจักสานครุภัณฑ์	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	กลุ่มครุภัณฑ์

๒) หลักฐานชั้นรอง (ทุติยภูมิ) ทางประวัติศาสตร์ ของประวัติความเป็นมาของกลุ่มครุภัณฑ์บ้านสะอาง

ตาราง แสดงหลักฐานชั้นรอง (ทุติยภูมิ) ทางประวัติศาสตร์ ของประวัติความเป็นมาของกลุ่มครุภัณฑ์บ้านสะอาง

ที่	ชื่อหลักฐาน	ความน่าเชื่อถือ	สถานที่พบ
๑	รายงานการศึกษาหัตถกรรมจักสานครุภัณฑ์ บ้านสะอาง ตำบลห้วยเหนือ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้เขียนนายบุญเลิศ มรกต และนายกฤตกร กลุ่มอมจิตร	น่าเชื่อถือ เป็นรายงานวิจัย จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ	กลุ่มครุภัณฑ์

๓) ผู้ให้ข้อมูล ทางประวัติศาสตร์ ของประวัติความเป็นมากลุ่มครุ๋นน้อยบ้านสะอาง  
 ตาราง ผู้ให้ข้อมูล ทางประวัติศาสตร์ ของประวัติความเป็นมากลุ่มครุ๋นน้อยบ้านสะอาง

ที่	ผู้ให้ข้อมูล	มีความสำคัญ	ที่อยู่
๑	นางเอ็นดู ศรีแก้ว	ประธานกลุ่มครุ๋นน้อย	๓๐ หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.อุซันต์ จ.ศรีสะเกษ
๒	นางเพ็ญ บัวจันทร์	รองประธานกลุ่มครุ๋นน้อย	หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.อุซันต์ จ.ศรีสะเกษ
๓	นางวารี ทองเปลว	สมาชิก	๔๒ หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.อุซันต์ จ.ศรีสะเกษ
๔	นางรวน พงษ์พันธ์ุ์	สมาชิก	๕๖ หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.อุซันต์ จ.ศรีสะเกษ
๕	นางขวัญใจ ทองศรีเมือง	สมาชิก	หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.อุซันต์ จ.ศรีสะเกษ

## ๒. ผลการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุ๋นน้อย"

ผลการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุ๋นน้อย" มีปัจจัยสำคัญ ๆ เกี่ยวกับปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของครุ๋นน้อยและความสัมพันธ์ของครุ๋นน้อยในแง่มุมที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม (เอ็นดู ศรีแก้ว, วารี ทองเปลว, รวน พงษ์พันธ์ุ์ และขวัญใจ ทองศรีเมือง, สัมภาษณ์ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๘)

มีรายละเอียดดังนี้

### ๑. ปัจจัยทางวัฒนธรรม

#### ๑) การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต

วิถีชีวิตของชาวบ้านสะอางซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายเขมรสะท้อนถึงความเรียบง่ายและการพึ่งพาตนเองในชุมชนเกษตรกรรม เครื่องจักสานครุ๋นเคยเป็นส่วนสำคัญของชีวิตประจำวันและสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ความนิยมในเครื่องมือดั้งเดิมลดลง ส่งผลให้การใช้งานเครื่องจักสานลดลง และอยู่ในความเสี่ยงที่จะสูญหาย

#### ๒) การสืบทอดภูมิปัญญา

การฟื้นฟูและปรับปรุงครุ๋นให้กลายเป็น "ครุ๋นน้อย" สะท้อนถึงความพยายามรักษามรดกทางวัฒนธรรม โดยมีการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นบรรพบุรุษไปยังเยาวชน เพื่อให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมไม่สูญหาย

### ๒. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

**๑) การเข้ามาของวัสดุและสินค้าใหม่**

การนำครุภัณฑ์และครุพลาสติกเข้ามาทดแทนครุจักสานแบบดั้งเดิม ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงและใช้งานได้สะดวกกว่า ส่งผลให้ความต้องการเครื่องจักสานลดลง

**๒) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า**

การปรับเปลี่ยนครุให้มีขนาดเล็กกลง และประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกหรือของตกแต่ง ช่วยเพิ่มความหลากหลายและตอบโจทย์ตลาดที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

**๓. หลักฐานทางประวัติศาสตร์**

๑) ผู้ให้ข้อมูล ทางประวัติศาสตร์ปัจจัยทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุภัณฑ์"

ตาราง ผู้ให้ข้อมูล ทางประวัติศาสตร์ปัจจัยทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ "ครุภัณฑ์"

ที่	ผู้ให้ข้อมูล	มีความสำคัญ	ที่อยู่
๑	นางเอ็นดู ศรีแก้ว	ประธานกลุ่มครุภัณฑ์	๓๐ หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ
๒	นางเพ็ญ บัวจันทร์	รองประธานกลุ่มครุภัณฑ์	หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ
๓	นางวารีย์ ทองเปลว	สมาชิก	๔๒ หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ
๔	นางรวน พงษ์พันธุ์	สมาชิก	๕๖ หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ
๕	นางขวัญใจ ทองศรีเมือง	สมาชิก	หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ

**๓. ปัจจัยทางสังคม**

**๑) ความเปลี่ยนแปลงในชุมชนชนบท**

วิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเองในชุมชนชนบทลดความสำคัญลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี ส่งผลให้ภูมิปัญญาที่เคยใช้ในชีวิตประจำวันกลายเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่ม

**๒) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**

การผลิตครุภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทำให้ชาวบ้านสะอาดได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว กลายเป็นจุดเด่นที่ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของชุมชนในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวบ้าน

การเปลี่ยนแปลงของ "ครุภัณฑ์" เกิดจากปัจจัยหลายด้าน ทั้งวัฒนธรรมที่ต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เศรษฐกิจที่ต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด และสังคมที่ปรับตัวเข้าสู่ความต้องการในยุคใหม่ การพัฒนา "ครุภัณฑ์" จึงเป็นตัวอย่างของการผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมเข้ากับความคิดสร้างสรรค์เพื่อรักษาเอกลักษณ์และสร้างโอกาสให้แก่ชุมชนในยุคปัจจุบัน

### ๓. ผลการศึกษางานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุภัณฑ์

ผลการศึกษางานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุภัณฑ์ ประกอบด้วย ลวดลายและเทคนิคการจักสาน การเลือกใช้วัสดุธรรมชาติ รูปแบบและประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ การสืบทอดภูมิปัญญาและการอนุรักษ์วัฒนธรรม (เอ็นดู ศรีแก้ว, สัมภาษณ์ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๘ บุญเลิศ มรกต และกฤตกร กลุ่มจิตร, ๒๕๔๔; บุญเรือง สมประกอบ) มีรายละเอียดดังนี้

#### ๑. ลวดลายและเทคนิคการจักสาน

ลวดลายในงานจักสานไทยมีความหลากหลายตามแต่ละภูมิภาค เช่น ลายสอง ลายสาม ลายขัด ลายดอกพิกุล และลายพื้นปลา งานจักสานครุภัณฑ์บ้านสะอางได้รับอิทธิพลอย่างมากจากลวดลายเหล่านี้ โดยเฉพาะลายพื้นฐาน เช่น ลายสองและลายสาม ที่มักใช้ในกระบวนการขึ้นโครงของผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มความแข็งแรง นอกจากนี้ยังมีการสร้างลวดลายเฉพาะ เช่น ลายดอกพิกุลหรือการประยุกต์ลายพื้นถิ่นเพื่อให้ครุภัณฑ์มีความโดดเด่น สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชุมชน

#### ๒. การเลือกใช้วัสดุธรรมชาติ

งานจักสานไทยในอดีตและปัจจุบันเน้นการใช้วัสดุในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ หวาย ใบลาน หรือใบจาก การผลิตครุภัณฑ์ของบ้านสะอางได้รับอิทธิพลในเรื่องการเลือกใช้ไม้ไผ่ที่มีความยืดหยุ่นและแข็งแรง เช่น ไม้ไผ่ขาง ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้พื้นถิ่นของภาคอีสาน การใช้วัสดุเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดต้นทุนการผลิต แต่ยังแสดงถึงความใกล้ชิดของชุมชนกับธรรมชาติการเลือกวัสดุยังสัมพันธ์กับการใช้เทคนิคดั้งเดิมที่ช่วยเพิ่มอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ เช่น การแช่ไม้ไผ่ในน้ำเกลือเพื่อป้องกันแมลงกินไม้ หรือการทาเคลือบด้วยน้ำมันธรรมชาติ

#### ๓. รูปแบบและประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์

งานหัตถกรรมจักสานของไทยในอดีตมุ่งเน้นการสร้างผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระบุง ตะกร้า กระจาด และส้อมไม้ ผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีความทนทานและเหมาะสมกับวิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติครุภัณฑ์บ้านสะอางมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกัน โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับการใช้งานนอกประสงค์ เช่น การใส่ข้าวสาร พริกแห้ง หรือเครื่องเทศ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนารูปแบบให้ทันสมัยเพื่อตอบสนองต่อตลาด เช่น การเพิ่มขนาดที่หลากหลาย หรือการออกแบบลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

#### ๔. การสืบทอดภูมิปัญญาและการอนุรักษ์วัฒนธรรม

อิทธิพลสำคัญอีกประการหนึ่งของงานหัตถกรรมไทยคือกระบวนการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ โดยในชุมชนบ้านสะอาง มีการสอนเทคนิคการจักสานแก่เยาวชนผ่านกิจกรรมใน

โรงเรียนและชุมชน เช่น การจัดเวิร์กช็อปหรือโครงการอนุรักษ์งานจักสาน การสืบทอดนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากการฟื้นฟูงานจักสานในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย เช่น งานจักสานบ้านกุดนาขามในจังหวัดอุดรธานี และงานจักสานจากโบราณของภาคใต้

**๕. หลักฐานทางประวัติศาสตร์งานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุภัณฑ์**

๑) หลักฐานชั้นรอง (ทุติยภูมิ) ทางประวัติศาสตร์งานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุภัณฑ์

**ตาราง** แสดงหลักฐานชั้นรอง (ทุติยภูมิ) ทางประวัติศาสตร์งานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุภัณฑ์

ที่	ชื่อหลักฐาน	ความน่าเชื่อถือ	สถานที่พบ
๑	รายงานการศึกษาหัตถกรรมจักสานครุภัณฑ์ บ้านสะอาด ตำบลห้วยเหนือ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้เขียนนายบุญเลิศ มรกต และนายกฤตกร กล่อมจิตร	น่าเชื่อถือ เป็นรายงานวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ	-
๒	หัตถกรรมจักสาน : การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการผลิตโดยการมีส่วนร่วมชุมชน ผู้เขียนบุญเรือง สมประจบ	น่าเชื่อถือ เป็นบทความวิจัย	-

๒) ผู้ให้ข้อมูล ทางประวัติศาสตร์งานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุภัณฑ์

**ตาราง** ผู้ให้ข้อมูล ทางประวัติศาสตร์งานหัตถกรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรมจักสานครุภัณฑ์

ที่	ผู้ให้ข้อมูล	มีความสำคัญ	ที่อยู่
๑	นางเอ็นดู ศรีแก้ว	ประธานกลุ่มครุภัณฑ์	๓๐ หมู่ ๑๒ ต.ห้วยเหนือ อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ

## บทที่ ๕

### สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

โครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุ๋นน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน สามารถสรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลตามรายละเอียดดังนี้

#### ๑. สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

##### ๒. ข้อเสนอแนะในการทำโครงการ

#### ๑. สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

**ประวัติความเป็นมาของกลุ่มครุ๋นน้อยบ้านสะอาง** ด้วยครุ๋นน้อยบ้านสะอาง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นเครื่องจักสานขนาดเล็กที่พัฒนาจากครุ (ภาชนะตักน้ำ) ทำจากไม้ไผ่ และตกแต่งด้วยซี่ชั้นผสมกับน้ำมันยาง สร้างขึ้นครั้งแรกโดยนายบุญทิศ ดวงจันทร์ ในปี พ.ศ.๒๔๙๔ เพื่อลดการสิ้นเปลืองวัสดุและตอบโจทยความนิยมที่ลดลงของครุขนาดใหญ่ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๒๓นางสาวเอ็นดู ศรีแก้ว ก่อตั้งกลุ่มจักสานครุ๋นน้อย มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เล็กลง เช่น เข็มกลัด พวงกุญแจ และของตกแต่งอื่น ๆ **ทำให้ทราบจุดเด่นและผลสำเร็จ** ครุ๋นน้อยได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในปี พ.ศ.๒๕๖๕ และกลายเป็นสินค้า OTOP ที่มีจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา กลุ่มจักสานครุ๋นน้อยสร้างรายได้เฉลี่ย ๑๕,๐๐๐-๕๐,๐๐๐บาทต่อเดือน

ซึ่งเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้ **๑) จากปัจจัยทางวัฒนธรรม** ที่ครุ๋นน้อยสะท้อนภูมิปัญญาชาวบ้านและความพยายามรักษามรดกทางวัฒนธรรม การปรับเปลี่ยนรูปแบบช่วยให้ครุ๋นน้อยสอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันและตลาด **๒) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ** จากการพัฒนาให้ครุ๋นน้อยเป็นของที่ระลึกหรือของตกแต่งเพิ่มมูลค่าและตอบโจทยตลาดที่หลากหลาย สร้างรายได้แก่ชุมชนและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และ **๓) ปัจจัยทางสังคม** ครุ๋นน้อยช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน ช่วยสร้างความรู้สึกรักและอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน

นอกจากนี้ **อิทธิพลของงานหัตถกรรมไทยที่ส่งผลต่อหัตถกรรมจากสานครุ๋นน้อย** ทำให้การออกแบบลวดลายและเทคนิคการจักสานแบบไทย เช่น การปรับสัดส่วนหรือการเลือกวัสดุ มีส่วนช่วยพัฒนาครุ๋นน้อย การสร้างอัตลักษณ์สินค้าและการเปิดตลาดต่างประเทศยังเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับชุมชน

#### ๒. ข้อเสนอแนะในการทำโครงการ

##### ๑. ข้อเสนอแนะในการจัดทำโครงการประวัติศาสตร์

๑.๑ ในการดำเนินงานจัดทำโครงการประวัติศาสตร์ต้องมีความเข้าใจในด้านวิธีการทางประวัติศาสตร์ ประเภทหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การกำหนดหัวข้อที่จะทำการศึกษาให้มีความชัดเจน

๑.๒ โครงการประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงหัตถกรรมครุ๋นน้อยในช่วงเปลี่ยนผ่าน เป็นโครงการที่วิเคราะห์ถึงปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงและวิเคราะห์อิทธิพลของจักสานที่มีต่อครุ๋นน้อย

๑.๓ การวางแผนการดำเนินงานเพื่อลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐาน ควรมีการเตรียมความพร้อมและซักซ้อมความเข้าใจในการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์ การใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ให้มากที่สุด

## ๒. ข้อเสนอแนะในการจัดทำโครงการในครั้งต่อไป

๒.๑ ควรมีการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวกับประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงสู่ประวัติศาสตร์สมัยใหม่

๒.๒ ควรมีการนำชุดข้อมูลที่ได้จากการทำโครงการประวัติศาสตร์ในการใช้ประโยชน์ต่อไป และวิเคราะห์หาประเด็นที่น่าสนใจ

๒.๓ ควรจัดทำในรูปแบบโครงการเพื่อรองรับและเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนในการจัดทำโครงการในครั้งนี้

### บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (๒๕๖๕). "งานจักสานไทย: มรดกภูมิปัญญาไทย". ฐานข้อมูลออนไลน์.

URL: <https://www.culture.go.th>.

พลับพลึง คงชนะ. ๒๕๖๕. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา  
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด:

กรุงเทพมหานคร.

\_\_\_\_\_. ๒๕๖๕. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา  
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด:

มนต์ชัย ทัพบัญญ. ๒๕๖๖ เอกสารการสอนวิชาประวัติศาสตร์. (เอกสารอัดสำเนา)

บุญเรือง สมประจบ. ม.ป.ป. หัตถกรรมจักสาน : การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการผลิตโดยการมีส่วนร่วมชุมชน. *Journal of Art Klong Hok*.

บุญเลิศ มรกต,กฤตกร กล่อมจิตร. ๒๕๔๕ การศึกษาหัตถกรรมจักสานครุฑน้อย บ้านสะอาง ตำบลห้วย  
เหนือ อำเภอชุมขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น:ขอนแก่น.

### ผู้ให้สัมภาษณ์

นางเอ็นดู ศรีแก้ว	ประธานกลุ่มครุฑน้อยบ้านสะอาง	สัมภาษณ์ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๘
นางวารีย์ ทองเปลว	รองประธานกลุ่มครุฑน้อยบ้านสะอาง	สัมภาษณ์ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๘
รวน พงพันธ์	สมาชิกกลุ่มครุฑน้อยบ้านสะอาง	สัมภาษณ์ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๘
ขวัญใจ ทองศรีเมือง	สมาชิกกลุ่มครุฑน้อยบ้านสะอาง	สัมภาษณ์ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๘
นางวารีย์ ทองเปลว	สมาชิกกลุ่มครุฑน้อยบ้านสะอาง	สัมภาษณ์ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๘

## ภาคผนวก

## หลักฐานทางประวัติศาสตร์

### บันทึกการสำรวจข้อมูล

#### ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

- ๑) เด็กหญิงอดิศา บรรณเลข ๒) เด็กหญิงกัญญณัช อุ่มคำ ๓) เด็กหญิงนฤมล สกุลเอี่ยม  
๔) เด็กหญิงประกายดาว พงษ์พันธ์ ๕) เด็กหญิงสุชาดา พิมูลชาติ

ที่	ชื่อหลักฐาน	ความน่าเชื่อถือ	สถานที่พบ
๑	ครุ๋นน้อย ได้แก่ ต่างหูครุ๋นน้อย พวงกุญแจครุ๋นน้อย ของฝากครุ๋นน้อย	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ทำตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่ปัจจุบันยังมีการสานอยู่	กลุ่มครุ๋นน้อย
๒	เครื่องจักสานอื่นๆ ได้แก่ ครุ๋นใหญ่ ตะกร้า มอญ กระดัง	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ทำตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่ปัจจุบันยังมีการสานอยู่	กลุ่มครุ๋นน้อย
๓	เครื่องจักสานผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ ได้แก่ กระเป๋า ต่างหูครุ๋นน้อย	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ทำตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่ปัจจุบันยังมีการสานอยู่	กลุ่มครุ๋นน้อย
๔	ป้ายไวนิลประวัติความเป็นมา	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัยที่มีการบอกเล่าจากอดีตถึงปัจจุบัน	กลุ่มครุ๋นน้อย
๕	เกียรติบัตรและรางวัลต่าง ๆ	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัย	กลุ่มครุ๋นน้อย
๖	สมุดบันทึกกลุ่มจักสานครุ๋นน้อย	น่าเชื่อถือ เป็นหลักฐานร่วมสมัยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	กลุ่มครุ๋นน้อย



ต่างหูครุ๋นน้อย



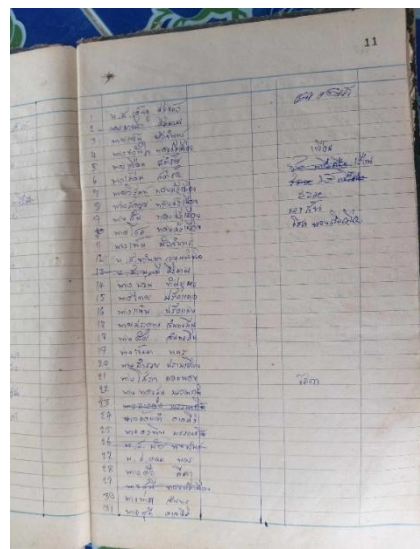
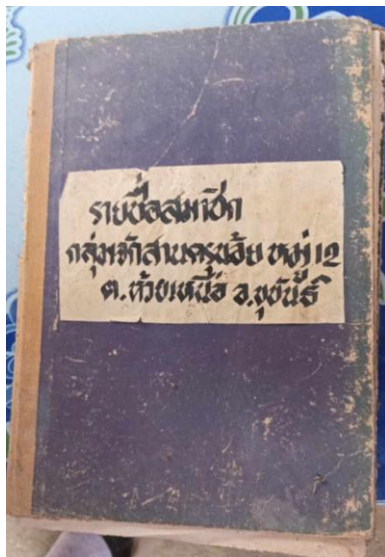
พวงกุญแจครุ๋นน้อย



ครุ๋นน้อยแบบต่างๆ



ภาพ หัตถกรรมจักสานประเภทต่าง ๆ



สมุดบันทึกกลุ่มครุ๋นน้อย



ป้ายไพน์บอร์ดกลุ่มครุ๋นน้อย

## ผู้ให้สัมภาษณ์



### รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์และภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์

นางเอ็นดู ศรีแก้ว ประธานกลุ่มคนน้อย

นางเพ็ญ บัวจันทร์ รองประธาน

นางวารี ทองเปลว

นางรวน พงษ์พันธุ์

นางขวัญใจ ทองศรีเมือง

ภาพถ่ายการดำเนินงานโครงการ

ขั้นที่ 1. การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา



ขั้นที่ 2. การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน (ต่อ)

ขั้นที่ ๒ การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน

- การวางแผน/ออกแบบขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนทำการศึกษา

ประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูล	ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	หลักฐานที่จะนำมาศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
1. ใบบันทึก	1. กำหนดหัวข้อที่จะศึกษา	1 ป้าย	1. ชาติชาย	1 สมุดบันทึก
ครูห้อง	1.1 สืบค้นประวัติห้อง	2 ใบบันทึก	2. ชาติชาย	2 ป้าย
2. ครูห้อง	1.2 สืบค้นประวัติห้อง	3. ครูห้อง	3. ชาติชาย	3 โทศัพท์
ทำอย่างไร	2. การรวบรวมข้อมูลหลักฐาน	4. ใบบันทึก	4. ชาติชาย	
3. ครูห้อง	2.1 เครื่องมือที่ใช้	ใบบันทึก		
ชี้แจงให้	2.2 เครื่องมือที่ใช้			
4. ครูห้อง	2.3 ไปแหล่งเรียนรู้			
จากอะไร	2.4 ศึกษาข้อมูล เช่น ใบบันทึก สอนตาม			
5. ทำใบบันทึก	3. สรรเสริญข้อมูลและหลักฐาน			
ถึงแนว	3.1 สรรเสริญข้อมูลและหลักฐาน			
ครูห้อง	3.2 สรรเสริญ			
ใบบันทึก	4. การสรุปความรู้			
	4.1 เนื้อหาที่มีเนื้อหาความเป็นมาอย่างไร			
	5. กาน้ำร้อน			
	5.1 ทำมาอย่างไร			
	5.2 เล่าเรื่อง			

ขั้นที่ 2. การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน (ต่อ)



ขั้นที่ 2. การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน (ต่อ)





### ขั้นที่ 3 การตรวจสอบข้อมูลหลักฐาน



### ขั้นที่ 3 การตรวจสอบข้อมูลหลักฐาน (ต่อ)

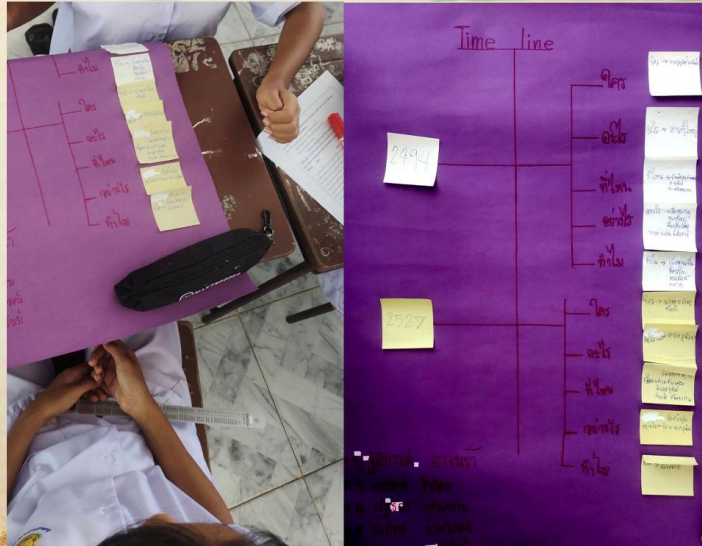
ตอนที่ 3 การตรวจสอบข้อมูลและหลักฐาน

- การตรวจสอบ ประเมิน ความน่าเชื่อถือ ของหลักฐาน

คำสั่ง : ให้นักเรียนตรวจสอบ ประเมิน ความน่าเชื่อถือ ของหลักฐาน ที่ได้ไปรวบรวม

ชื่อผู้สัมภาษณ์ หลักฐาน	ประเภทหลักฐาน		ความน่าเชื่อถือ
	หลักฐานขั้นต้น	หลักฐานที่รอง	
นาย เต๋อ ศรีภักดิ์	✓		นาย เต๋อ ศรีภักดิ์ ได้เล่าเรื่องให้ฟัง
นาย ชาติ ชลพินดา	✓		ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เพราะ ได้บอกประวัติ
นาย วัฒน ชลพินดา	✓		นาย วัฒนบอกประวัติครอบครัว
นาย วัฒน ชลพินดา		✓	เรื่อง...
นาย วัฒน ชลพินดา	✓	✓	
นาย วัฒน ชลพินดา	✓	✓	
นาย วัฒน ชลพินดา	✓	✓	

### ขั้นที่ 4 การสรุปความรู้



### ขั้นที่ 5 การนำเสนอ

